

«una mosca / --- / en lo coll ne té un gros goll, / quan camina fa *soroll* / d'esquellas, d'esquellas»: sembla parlar del S. XVIII i de c. al Vallès (o bé zona veïna cap al Llobr. i Penedès), car hi ha *fregay*, però *goll* i *soroll*, ço que fóra més aviat contrari a admetre -yl⁵ antiga (però indicatiu recusable), cf. el cas de *goll* COLEUS; «amb lo *soroll* de la mar / ella 's desperta» en una versió de la cançó del Príncep Mariner, v. 13, així ja en el *Romlo*. de MilàF ed. 1853, n.º 3, però en la versió A, que MilàF recollí en el Penedès (i que prefe-¹⁰ reix en l'ed. de 1882) és «am los aires de la mar», que és com jo ho he sentit, i pot ser la forma originària, en tot cas la millor poèticament. «Què és aquest *soroll* que sento, - Comte l'Arnau? / és el cavall que m'espera, - muller leyal», *Romlo*., ed. 1853, canviat¹⁵ per «qu' és això que hi ha a l'entrada» en l'ed. de 1882 (78.59)

Els escriptors més coneguts no el consideraren indigne de les millors produccions: «Mes d'ensà d'aquell dia - al lit no dorm: / sent lo *soroll* dels arbres,²⁰ dels cans l'udol, / de son germà remembra los tendres jocs», MilàF (*Pros Bernat*, v. 279); «los *sorolls* arribaven esmortuïts al cor del bon Daniel», Noller (*Croquis al N.*, 119). El B. de Maldà, gran covard de tempestats, tem el tro: «Déu se digne concedir-nos una tranquila nit, que pugam dormir i descansar, sense *soroll* algun» (*Coll B V*, 78).

Constato l'extensió extrema, amb variants locals oïdes de viva veu: fins al cercle Vinaixa, Balaguer, Castelló de Farfanya, Açañui, Montcortès, Envall, Benasc³⁰ (Ferraz, 98), Espot, Tavascan de Cardós, Areu, Tor, Aguilar de Bassella, Lavansa, Ross. Variant amb *rr* a Balaguer («diuen mal de mi: perquè 'm sento *sorroll* a l'aurella»); «demet d'aqueix *sorroll*, flairant una ribota, / lo mort se'ls espia en dessota», Saisset (*Catal. d R*, 211); i a part del Pallars (infra). Variant amb *e*, bastant general en cat. occid.: *seròl* Vinaixa (1936); *seròl* Montcortès i Envall, *seròl* Castelló de F., Espot, Esterrí de Cardós, Tor, Aguilar, Lavansa; però *soròl* Areu, Tavascan, Estaon, Benasc, Açañui («fevan tant⁴⁰ *soroll*», veg *ESGARRIFAR*); a Cardós i V. Ferrera ho diuen particularment del murmur de l'aigua del riu; a Castelló de F., «Pocseroll», malnom d'un habitant, a Montcortès, parlant de la llegenda de l'estany: «van sentí 'l *seròl* que feve l'estany quan va colgar *La Palleresa*».

No és estrany a les altres regions, però poc estès. A Castell-de-Castells queda en un NL (però com a apel·latiu diuen avui *rumór*) i per a altres extensions valencianes, veg. el que diré després sobre Alfàs; Teodor Llorente l'usa repetidament: «en ell milers de teuladins / fan un *soroll* que 'l cor encisa» (*Vora el Barranc dels Algadins*, v. 14); «lo port, prou allunyat, / el vea, sens sentir-ne lo *soroll*, a un costat» (*La Barca Nova*, v. 12); i una altra cita en *AicM*

Menorca: «LA MORT. Açò sí que no ho faré: la teva hora és arribada: / allà hont anaràs / mai encara hi has estada: / gran *soroll* hi sentiràs / si a Lluçifé ets condemnada», Camps Merc. (*Folkl. Men I*, 191). Al Mercadal deien *suròl*; a Alaior hi ha Sa Cova d'En⁶⁰

Suròl, però entenc que deu venir del malnom d'un individu eixorellat, perquè a propòsit d'aquest m'assabenten que «*suròl* en castellà (!) vol dir *renou*». Entorn de Lleida etc. he sentit sovint (1929 ---) la variant *soroll*.

L'enllaç semàntic entre *soroll* i *sorollar* es confirma encara per diversos indicis locals. El verb *sorollar* intr. és «faire du bruit», segons el poeta Mn. Jampy a les muntanyes de Canigó (*Lliris, flor y violes cullits al C*, gloss., s. v.); a Benasc es percep generalment el lligam entre un mot i l'altre perquè el verb, que allí és transitiu, hi té el matís de 'desvetllar atronant': «isto mal de quixals me ha *sorollau* 'este dolor de muelas me ha desvelado': *soroll*, quiere decir 'ruido': qué *soroll* fan ixos ninos» (Ferraz, 98; Ballarín, 471) A la V. d'Àneu el verb té la forma i sign. «*aixorollà*: hacer ruido» (C. Pol, *V. d'À.*, p. 9). En fi, a la Marina d'Alacant, on el mot no és desconegut, tot i no essent tan viu com en el Princ., el poeta pastoral ha escrit els versos «l'auela²⁰ porta un *soròl* .. / en polvos matan-li 'l poll / ---», a Alfàs (1963): on l'autor mateix m'explica que vol dir un tràfec, un maldar; tot aclarint: «ací diem un *tron-tòl*» (sembla que fa un joc de mots entre *ayéla* i *ove-lla*, al·ludint al poll del bestiar, paràsit que remeien posant-los unes polvorines, i així de passada moteja de bèstia l'àvia neguitosa).

Per molts costats veiem, doncs, com s'estableix un fil que va des d'*eixorellar*, en el doble sentit de 'tallar les orelles' (*xuroiar* i *xuroi* a Menorca, supra) i d'eixordar a crits, o «matar el cuc de l'orella» fins a *sorollar* passant per les idees de 'despertar a crits' (*sorollar del lit*, B. de Maldà, Ballarín) i 'remoure', 'sorollar': la forma *aixorollar* de l'arcaica vall d'Àneu és eloqüent. *Eixorellar* passava naturalment a *soròl*(r) per assimilació de les vocals, i aquest passava a *sorollar* per dissimilació de la palatalitat. Si no coneguéssim la resta de la documentació, podríem acontentar-nos amb aquesta etimologia de *sorollar*, que és perfecta en sentit formatiu, lexical, fonètic i semàntic, i que es confirma pel sentit sonor, sonor o acústic que s'ha mantingut, millor que en *sorollar*, en *soroll*: així demostrat com un mer postverbal del verb *sorollar*. La forma *xoroy* que Lab, 1840, registra com dialectal en lloc de *soroll*, mostra també, en la seva x- l'enllaç amb (e)*xorellar*.

La resta de la documentació ens ensenya, però, com ha hagut d'haver-hi confluència d'aquesta filiació etimològica, amb la que ens hi ha portat des de *sodreyar*, *sondroyar* (*xondroi*ar eiv. amb la x- d'(e)*xorellar*), *sotregar*, *agar* etc. És justament aquesta superposició dels diferents canals etimològics la que ens explica les petites obscuritats de forma que havíem anat observant fins ara; i la que dóna compte de la interminable, prodigiosa, multiplicitat de variants.

Història complexa! Però infinitament més convincent que aquelles ingènues etimologies a base de «llatí vulgar», prefabricat, que ens havien anat servint els romanistes, i els nostres etimòlegs aficionats. El SUBROTULARE de Spitzer ja venia de Subak (*Litbl XXIV*, 249, que a base de l'antiquadíssim Körtling, *Wb*, 9189,